

Vinko Kandžija

UDK 338.984.4(4)

Izvorni znanstveni rad

BILANCA EUROPSKE UNIJE

Proces integracije zemalja današnje Europske unije započeo je pred oko pedeset godina. Autor analizira bilancu carinske unije, zajedničkog tržišta, ekonomske i monetarne unije, regionalni razvitak, socijalni progres, fiskalnu politiku, politiku konkurencije, zaštitu okoliša, sektorsku politiku, energetske politiku, transportnu i poljoprivrednu politiku i položaj Europske unije u svijetu.

Uvod

Od postavljanja prvog kamena 25. srpnja 1952. - datum stupanja na snagu sporazuma o Europskoj zajednici za ugljen i čelik (CECA) - izgradnja Europe nije zaustavljena. Naravno, da se u određenim trenucima proces ubrzavao, ili usporavao ali je sigurno da se proces postupno komplicirao napredovanjem europske integracije. Uvijek je teže usuglasiti se kada se broj sudionika povećava od šest na devet, zatim na deset, pa na dvanaest, da bi danas bio petnaest. No, proces nikada nije zaustavljen, pa čak ni za vrijeme De Gollove srdžbe "prazne stolice" godine 1965. Ni u jednom trenutku proces se nije vratio natrag. Ni u jednom trenutku nije porušen dio građevine koji je već bio završen, a to je svojevrsna iznimka za eksperimentalno djelo s takvim zamahom, pa to više predstavlja presedan u povijesti čovječanstva.

Kako su tako smioni i ambiciozni pothvati uspjeli i konsolidirani, odmakli i proširuju se svaki dan u novim područjima i privlače sve koji nisu dio toga procesa? Metoda procesa je dobra i od nje se nijednom nije odstupilo. Cigla po cigla, dispozicija po dispozicija, proces se učvršćuje i proširuje; svaka se nova dispozicija veže na pethodnu do zrelosti i konsolidacije. Nov odmak naprijed, kao što je bio u prosincu godine 1991. u Maastrichtu, ne znači napuštanje metoda, nego

* V. Kandžija, redoviti profesor Ekonomskog fakulteta u Rijeci. Članak primljen u uredništvu: 02. 08. 2001.

podrazumijeva progresivan proces, novi kat komunitarnog procesa i dva nova utvrđenja pokraj njega, okupivši svu trojicu pod krov Europske unije.

Može li se biti siguran u budućnost europske konstrukcije? Da, bez ikakve sumnje, i to ako budu sačuvane metode, ako ne popusti konstrukcijski snop, ako se pokriju prošle “rupe” i povuku usporavajući potezi, uz te uvjete, ekonomska i monetarna unija i politička unija nisu hazarderski pothvat, nego logičko dovršavanje velikog europskog tržišta.

Bilanca politika Europske unije

Godine pedesete i šezdesete bile su godine carinske unije, prvo za proizvode ugljena i čelika u okviru CECA, a zatim za sve industrijske i poljoprivredne proizvode EEZ-a. Uklanjanje carina i kvantitativnih restrikcija na uvoz i izvoz i uvođenje zajedničke carinske tarife 1. srpnja godine 1968., godinu i pol prije nego što je to predvidio Rimski sporazum, osiguralo je solidnu osnovicu europskoj izgradnji, stvorilo je čvrstu osnovu za dalja dograđivanja i ubrzalo intrakomunitarnu razmjenu.

No, carinska unija nije bila kompletna na svršetku šezdesetih, ni na svršetku osamdesetih godina, što potvrđuje postojanje carinika na granicama između zemalja članica. Ipak, ti carinici nisu više naplaćivali carinu, jer je to abolidano carinskom unijom. Kontrolirali su snižavanje, odnosno ukidanje pristojbi izvoznih proizvoda, ili u tranzitu, ili naplate poreza na potrošnju zemlje destinacije roba¹.

Vidi se da zajedničko tržište još nije jedinstveno jednako kao što to nije ni unutrašnje tržište, kao što se željelo Rimskim sporazumom. Ne predviđa li taj Sporazum među zemljama članicama uklanjanje, osim ukidanja, carina i kvantitativnih restrikcija i “sve ostale mjere ekvivalentnih učinaka”? Da, ali, za razliku od dviju prvih vrsta prepreka, za treću vrstu nije predviđen precizan hodogram.

To je omogućilo nacionalnoj administraciji da zadrži tehničke, fiskalne i administrativne prepreke i da ih ponovo utvrde, vjerujući da će tako zaštititi nacionalnu proizvodnju i sačuvati vlastitu egzistenciju. Tako, unatoč ispunjenom napretku u slobodnom kretanju roba, ljudi, usluga i kapitala, zajedničko tržište, na svršetku osamdesetih još nije nalikovalo jedinstvenom unutrašnjem tržištu. Zbog toga je Jacques Delors jednostavnom i genijalnom idejom kompletirao Rimski sporazum, fiksirajući rok dovršavanja unutrašnjeg tržišta, što je učinjeno jedinstvenim europskim aktom.

¹ Fontaine, P.: L.: “Union européenne”, Éditions du Seuil, 1994.

Tako je dvadeset tri godine nakon dovršavanja carinske unije završeno unutarnje tržište 1. siječnja 1993.² Što označuje završavanje unutarnjeg tržišta? To su kompletna realizacija četiriju sloboda: slobodno kretanje unutar europskog gospodarskog prostora roba, ljudi, usluga i kapitala. Od tada kamioni iz Barcelone za Amsterdam i autobus pun turista iz Berlina za Rim prelaze granice između zemalja članica bez zaustavljanja radi fiskalne ili policijske kontrole. Studenti mogu studirati u zemlji po svome izboru; radnici i ljudi s neovisnim zanimanjima mogu tražiti bolje uvjete rada svuda po Uniji; pojedinci se mogu osigurati i potpisati sporazum o zajmu u osiguravajućoj kompaniji ili u banci bilo koje zemlje članice, tamo gdje su bolji uvjeti. Za izvozna i uvozna poduzeća ukidanje kontrola na unutarnjoj granici EU znači uklanjanje mnogih uvoznih troškova: unutarnjih administrativnih troškova, kao što su opći troškovi, troškovi za osoblje i za potrebnu informatiku, troškovi za ispunjavanje papira prilikom prolaza kroz carinu, izvornih vanjskih troškova povezanih uz prijelaz carine - kao što su npr. carinici, troškovi koji su rezultat kašnjenja carinske procedure, troškovi skladištenja i transfera za imobilizirane proizvode carinskih ureda.

Ipak, jedinstveno tržište Zajednice uvedeno 1. siječnja godine 1993. ne znači u potpunosti unutarnje tržište države. Nedostaje osobito garantirana monetarna stabilnost potrebnog fiksiranja odnosa pariteta valuta zemalja članica ili još jasnije zamjene valuta jedinstvenom valutom. Ta je potreba shvaćena još na početku godine 1970. Tada se smatralo nedovoljno jednostavna koordinacija njihovih ekonomskih i monetarnih politika koja je sadržavala, između ostaloga, potpunu konvertibilnost njihovih valuta, eliminiranje fluktuirajuće marže tečaja, fiksirajući odnos pariteta, i potpunu liberalizaciju kretanja kapitala. Preuranjen, imajući u vidu međunarodno monetarno okruženje i stanje ekonomske integracije Zajednice, taj je presmioni pothvat ipak bio veoma koristan za koordinaciju ekonomskih i monetarnih politika. Uvedene su mnogobrojne prateće politike i monetarni instrumenti, testirani su i perfekcionirani i transmisionirani u europski monetarni sustav koji je supstituiran od 13. travnja 1979. u sustav monetarne unije. Ti instrumenti - obračun monetarnih fluktuacija, Europski fond za monetarnu kooperaciju, écu - poboljšani i pojačani poslužili su još za vrijeme dviju monetarnih etapa ekonomske i monetarne unije, o kojima je odlučeno u Maastrichtu³.

Premda je ekonomska politika u odnosu na monetarnu politiku imala manje zaostajanje, obje su u principu imale usporedan put. Nejasno predviđena Rimskim sporazumom, koji od zemalja članica zahtijeva da smatraju svoje konjunkturane politike problemom od općeg interesa, da se međusobno konzultiraju i da koordiniraju svoje ekonomske politike, što je sve imalo veliko značenje za odluku zemalja članica da lansiraju realizaciju ekonomske i monetarne unije. Već su na početku sedamdesetih

² Bizaguet, A.: "Le grand marché européen de 1993," Que sais-je?, Paris, 1993.

³ Monnier, L.: "Entreprises publiques et marché unique", Bruxelles, 1992.

godina svi zahtjevi Sporazuma koji se odnose osobito na koordinaciju kratkoročnih ekonomskih politika ispunjeni. Usporedno se, komunitarna financijska solidarnost manifestirala srednjeročnim financijskim sredstvima, novim komunitarnim instrumentima, zajmovima EIB-a i različitim sredstvima komunitarnih fondova, razvili su se u mjeri koja nije bila predviđena Rimskim sporazumom. No, ako se želi napredovati prema putu ekonomske i monetarne unije, potrebno je nadoknaditi postupke koji podrazumijevaju pulsirajuću koordinaciju ekonomskih nacionalnih politika koje zahtijeva Sporazum iz Maastrichta, i to povećanom koordinacijom koje tendiraju postupnoj eliminaciji strukturnih dispariteta i regija između zemalja članica. Odluke Vijeća Europe iz Edinbourga iz prosinca 1992. adoptiraju “paket Delors II” u dijelu koji se odnosi na revizije strukturnih fondova i “rastućih europskih inicijativa”.

Komunitarna regionalna politika atribut je ekonomske i monetarne unije⁴. Porijeklom je rezolucije od 22. ožujka 1971. godine i deklaracija konferencije na vrhu iz Pariza listopada 1972. godine. To su putovi koji preciziraju putove regionalnih komunitarnih djelovanja: koordinacija regionalnih politika zemalja članica i uvođenja Europskog regionalnog fonda. Tek od sredine sedamdesete godine Zajednica raspolaže regionalnom politikom, a od početka 1980. ta politika raspolaže relativno znatnim financijskim sredstvima. No, sa svakim se proširenjem zajednice regionalni disparitet pogoršava. Napori koji se zahtijevaju od najnerazvijenijih zemalja članica, da bi bili postignuti ciljevi, uvijek se zajednički fiksiraju na većoj razini; kompenziraju se financijskim naporima najbogatijih zemalja radi ublaživanja regionalnih dispariteta. Ta komunitarna pravila koja su u interesu partnera, kako siromašnih, tako i bogatih (ekonomski razvitak jednih, povećava tržišta drugih) primjenjivana su dosad, osobito: proširenjem na Španjolsku i Portugal kroz PIM (Integralni mediteranski program) u korist mediteranskih regija i završavanjem unutarnjeg tržišta i udvostručivanjem strukturnih fondova između 1987. i 1993. Novi financijski naponi o kojima je odlučeno u Edinbourgu (160 milijardi ECU na pet godina, tj. sredstva tri puta veća od Marshalovog plana) omogućuju najslabijim zemljama članicama da slijede put ekonomske i monetarne unije.

Regionalni je disparitet posljedica socijalnih dispariteta, koji se mora suzbiti zajedničkom socijalnom politikom. U preambuli Rimskog sporazuma zemlje članice obvezale su se “napasti” disparitete konstantnim poboljšanjem uvjeta života i rada svoga stanovništva. No, nestankom, specifičnih mjera predviđenih Sporazumom, te su ambiciozne ciljeve u petnaest prvih godina slijedile uglavnom ubrzanim ekonomskim tehnološkim progresom ekonomske integracije. Sigurno je da, što se gospodarstva više približavaju međusobno, to veća količina socijalnih problema postaje sličnima i više se zajedničkih solucija valja riješiti⁵. Tako je ubrzanje eko-

⁴ Romus, P.: “L’Europe régionale, collection ‘Europe’”, Editions Labor, Bruxelles, 1990.

⁵ Hen, Ch.; Léonnard, J.: “L’ Union européenne”, La decouverte, Paris, 1998.

nomske integracije od sredine 1980. godine omogućilo značajan napredak komunitarne socijalne politike u oblastima profesionalnog obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite i radne sigurnosti. Taj je proces potrebno ubrzati u ekonomskoj i u monetarnoj uniji, i to mnogim ekonomskim i socijalnim instrumentima, radi mogućeg rješenja socijalnih problema stanovništva. Komunitarna karta fundamentalnih socijalnih prava koju je prihvatilo jedanaest zemalja šefova ili vlada u Strasbourgu u prosincu godine 1991. teorijska je koncepcija. Poboljšanje uvjeta života i rada socijalna je osnova na kojoj se konstruira ekonomska i monetarna unija. Sporazum o socijalnoj politici zaključen u Maastrichtu između Velike Britanije i jedanaest zemalja pokazuje da su zemlje odlučile napredovati u socijalnom području i da veto jedne zemlje članice nije više moguć kada njezini partneri odluče prihvatiti određenu politiku.

Druga komunitarna politika koja je premašila ciljeve Sporazuma o EEZ jest fiskalna politika. Dok Sporazum traži samo poštovanje pravila fiskalne neutralnosti u intrakomunitarnoj razmjeni, zemlje članice mogle su u prvom desetljeću postojanja EEZ zamijeniti kumulativne kaskadne pristojbe porezom na dodanu vrijednost. Ciljevi Sporazuma u fiskalnoj oblasti postignuti su i čak premašeni na svršetku 1960. godine, fiskalna harmonizacija nije se ograničila na harmonizaciju struktura poreza na promet ni na direktne poreze. Radi se o znatnim dijelovima nacionalne suverenosti koju nije lako odvojiti od vlada i parlamenta zemalja članica. Harmonizacija direktnog fiskaliteta može biti postignuta povećanom integracijom i realnom konvergencijom gospodarstva zemalja članica.

Fiskalna harmonizacija djeluje na uniformnost konkurencija, a Sporazum EEZ regulator je ekonomskih aktivnosti na unutarnjem tržištu. Politika konkurencije bitna je za realizaciju i funkcioniranje unutarnjeg tržišta. To ne sprječava poduzeća da djeluju izvan granica, predviđa uspostavljanje kompartimentalizacije tržišta međunarodnim sporazumima. To nije u suprotnosti s kooperacijom i koncentracijom malih i srednjih poduzeća i priječi multinacionalna poduzeća da izvlače superprofit eksploatacijom dominantne pozicije ili tržišnim monopolom uz pomoć akvizicije neovisnih ekonomskih operatora. Kada se radi o državnim inicijativama, značenje politike komunitarne konkurencije jest ne samo prevenirati štetne nacionalne pomoći intrakomunitarnoj trgovini i ekonomskim aktivnostima u ostalim zemljama članicama, nego održati sadržaj državnog intervencionizma u granicama potrebnoga za opremanje strukture proizvodnje Europske unije - promjenom potražnje i međunarodnom podjelom rada. Politika komunitarne konkurencije isto je tako, ne samo instrument realizacije jedinstvenog tržišta i ekonomske i monetarne unije, nego i potrebna dopuna sektorskih komunitarnih politika - industrija, poljoprivreda, energetika, transport - čemu je svrha poboljšati proizvodne strukture⁶.

⁶ Guien, P.: "L' elimination des barrières fiscales et l'harmonisation de la TVA", Revue du marché unique européen, Paris, 1991.

Zglob između horizontalne i vertikalne politike Europske unije, politika okoliša, nepoznata šezdeseta godina započinje na konferenciji na vrhu u Parizu u listopadu godine 1972., gdje je prihvaćen prvi program o okolišu u studenome 1973. Na osnovi toga programa prihvaćen je u rekordnom vremenu ogroman broj komunitarnih dispozicija o zaštiti okoliša, kao osnova komunitarne politike. Teško je konkretno procijeniti rezultate komunitarnih mjera u tom području, zato što su fiksirani kvalitativni ciljevi s vremenom odbijeni zbog ekonomskog i urbanističkog razvitka. Ipak, ako Europa želi prikazati kvalitetu življenja 21. stoljeća, naponi se moraju nastaviti i povećati. U europskom gospodarstvu koje je u strukturnoj promjeni izazov je poduzeti mjere koje omogućuju koncilijentnost rastućih ekonomskih ciljeva s normama kvalitete okoliša. To znači da je potrebno prevenirati ekološke probleme tehničkoga razvitka i limitirati ih od početka, na primjer, proizvode kompatibilne s okolinom prije uvođenja u tržište, primjenom strogih sigurnosnih normi za opasne potencijalne proizvodnje, eliminiranjem otpadaka bez opasnosti za okoliš i ljudsko zdravlje i sustavnu evaluaciju mogućeg utjecaja na okolinu svih novih ekonomskih aktivnosti. Unija ne može raditi u zatvorenoj posudi u oblasti okoliša. Zagađivanje voda i atmosfere ne poznaju granice. Zato sa zemljama Centralne i Istočne Europe Unija mora zajednički rješavati probleme okoliša, da ne bi došlo do tragičnih posljedica kakvih je bilo u prošlosti.

Zakon (velikog) tržišta nameće i restrikcije komunitarnoj industriji. Zbog toga Sporazum iz Maastrichta nudi legalnu osnovicu za industrijsku politiku. No, i ovdje Zajednica ne počinje ni od čega. Sporazumi o Europskoj zajednici za ugljen i čelik i o Europskoj zajednici za atomsku energiju formirali su sektorske industrijske politike u oblastima odgovarajuće industrije. Ne postoji nikakav prigovor industrijske politike, sam Rimski sporazum o EEZ regulira bitno zajedničko tržište industrijskih proizvoda (pravila konkurencije, legislativno približavanje, fiskalne dispozicije...). U njemu se pretpostavlja da je ukidanje protekcionističkih mjera i otvaranje tržišta dovoljan impuls za restrukturiranje sektora i poduzeća⁷. Naime, zahvaljujući carinskoj uniji, najveći se dio industrijske proizvodnje zemalja članica komercijalizira unutar Unije. Zajedničko tržište najbolje se prilagođuje proizvodnji velikog broja industrijskih grana, ali budući da je protekcionizam postojao sve do početka 1990. godine, zbog tehničkih barijera u razmjeni i hermetizmu javnog tržišta, limiti restrukturiranja i racionalizacije industrije povezani su više uz nacionalnu, nego komunitarnu razinu. Budući da je jedinstveno tržište postalo realnost, mala i srednja poduzeća moraju se prilagoditi novim uvjetima konkurencije. Njihov uspjeh na velikom tržištu ovisi prije svega o njihovim vlastitim naporima. Postoje tri velika cilja: stvaranje pravnih okvira povoljnih za implantaciju i razvitak poduzeća u Zajednici; kreiranje povoljnog ekonomskog okruženja za razvijanje poduzeća na jedinstvenom tržištu i unapređenje kooperacije između poduzeća različitih regija Zajednice.

⁷ CE: *Traité d' Amsterdam: ce qui a changé en Europe*, Bruxelles, 1999.

Razvitak industrije Europske unije prolazi kroz politiku istraživanja⁸. Ona je bitna za definiranje industrijske strategije, za tehnički napredak u sektoru visoke tehnologije, za upravljanje energetske problemima Zajednice, na kraju, za prijelaz u postindustrijsko društvo. Ciljevi zajedničke politike istraživanja jesu koordinacija nacionalnih politika istraživanja i definiranje i realizacija istraživačkih programa od komunitarnog interesa, tj. pristup na veliko tržište, za što su zainteresirane sve zemlje članice uz potrebu financijskih, tehničkih i ljudskih sredstava da bi se zemlje članice mogle i pojedinačno ujediniti. Komunitarna politika i Zajednički istraživački centar započeli su u nuklearnom sektoru pripreme i razgovore za sporazum o Euroatomu. Još se uvijek veliki dio europskog istraživanja odnosi na energetske sektor: nuklearnu sigurnost, ekonomiziranje energijom i razvijanje novih izvora energije, s posebnim naglaskom na termonuklearnu fuziju. Neuspjeh razvitka zajedničkih nuklearnih jezgri, u šezdesetim je godinama vodilo diverzifikaciji financijskih projekata, pa su se komunitarna istraživanja odnosila na ostala područja: na informatičku tehnologiju, na telekomunikacije, na tehnologiju materijala, na biotehnologiju i na probleme okoliša. Razvitak koji se realizira na međunarodnom planu u oblasti znanosti i tehnologije prisiljava Zajednicu da slijedi taj put i da intenzivira svoje vlastite aktivnosti usporedno s onima zemalja članica.

Istraživanje je veoma značajno za energetske europske politiku koja mora smanjiti ovisnost EU o inozemstvu i povećati kompetitivnost europske industrije razvitkom jeftinijih energenata, sigurnih i bez zagađivanja. Osnivači Zajednice nisu zanemarili energetske probleme, ali su ih loše predvidjeli. Zahvaljujući sporazumu Europske zajednice za ugljen i čelik i Euroatomu Zajednica je "opskrbljena" zakonodavnim instrumentima za prošlu energiju (ugljen) i buduću (nuklearnu) energiju. No, nije predviđena dominacija energije naftom u šezdesetim godinama. Kada je godine 1973. velika naftna kriza eskalirala, Zajednica je to skupo platila. Kriza je održala lekciju zemljama članicama o smanjenju ovisnosti o energiji donošenjem zajedničke energetske strategije. Zemlje članice shvatile su potrebu uvođenja komunitarnih struktura zaduženih za koordinaciju nacionalnih mjera, za fiksiranje bitnih energetske ciljeva Zajednice i za realizaciju autonomnih komunitarnih programa u sektoru energije. Europska energetska karta sadrži strateške okvire koji definiraju glavne političke, ekonomske i energetske ciljeve o zaštiti okoliša, o čemu moraju voditi računa i zemlje Unije i zemlje Centralne i Istočne Europe. Kooperacija između tih zemalja u sektoru energije bitna je, jer zemlje Istočne Europe posjeduju obilne energetske resurse koje valja razviti uz pomoć financijskih i tehničkih resursa zemalja Zapada.

Za razliku od drugih politika EEZ-a, transportna je politika predviđena Sporazumom EEZ-a čak i kao zajednička politika. Očevi Europe, nisu podcijenili

⁸ Barthe, M. A.: "Économie de L' Union européenne", Economica, Paris, 2000.

utjecaj transporta, a posebno kopnenog transporta, na slobodno cirkuliranje roba u okviru zajedničkoga tržišta. Ono što nije predviđeno velike su divergentne razlike nacionalnih interesa u tome sektoru. Žilavost tih divergencija u okviru Vijeća dugo je blokirala više propozicija Komisije koje su imale za cilj liberalizirati transportne odredbe, ukidajući sve diskriminacije i uvodeći zajednička pravila potrebna za dobro funkcioniranje transportnog tržišta. Tužba pred sud Parlamenta protiv Vijeća u rujnu godine 1982. i još više perspektive dovršavanja unutarnjeg tržišta godine 1992. dali su poticaj akceleraciji transportne politike. Tako na početku 1990. godine liberalizirani, ne samo cestovni promet, nego i pomorski i zračni. To je osobito značajno, zato što veliko unutrašnje tržište očekuje veliki porast potražnje za transportom. Štoviše potrebno je poboljšati vezu između regija periferije i centra EU. Transport i infrastruktura prilagođena zahtjevima jedinstvenog tržišta bitan su kotač dobrog funkcioniranja europske konstrukcije.

Zajednička politika koja je prevalila velik put agrarna je politika⁹. Prije primjene Rimskog sporazuma poljoprivreda je bila sektor u kojem je državni intervencionizam bio veoma inenzivan i u kojem su interesi država bili suprotstavljeni. Uvjeti konkurencije bili su toliko loši, da je bilo sigurno da bez zajedničke politike koja će zamijeniti nacionalne politike, poljoprivredni proizvodi ne mogu slobodno cirkulirati na formiranom zajedničkom tržištu. Bila je potrebna politička volja da bi se uvela prva organizacija zajedničkog tržišta od godine 1962., prošireno malo po malo na gotovo sve poljoprivredne proizvode o kojima se svake godine odlučuje o zajedničkoj cijeni tih proizvoda. Napori nisu uzaludni, jer tako osnovano zajedničko agrarno tržište garantira opskrbljenost Zajednice prehrambenim proizvodima po razumnim cijenama za potrošače i osobito u odnosu na inozemstvo. No, od svih je komunitarnih politika Zajednička poljoprivredna politika jedina koja je izazvala najviše kontroverzi. Njezini oponenti kažu da je izazvala mnoge troškove za komunitarni budžet, pa dakle, za kontributere, da dovodi do viškova određenih proizvoda “brda maslaca” i “jezera vina”, da favorizira proizvodnju sjevera Europe u odnosu na jug i da ostavlja siromašne proizvođače siromašnima, a bogatije čini bogatima. Taj problem nameće potrebu reforme Zajedničke agrarne politike oko sredine osamdesetih godina i na početku devedesetih godina. Posljednjoj je reformi cilj prekinuti veze između potpore poljoprivredi i količina proizvodnje, vezu koja potiče porast i intenzifikaciju proizvodnje bez posljedica za apsolvirane tržišne kapacitete. Tako će komunitarne akcije u unutrašnjem poljoprivrednom tržištu biti uravnoteženije i bolje artikulirane između tržišnih potpora i potpora dohotka i bolje će odgovoriti imperativu ekonomske efikasnosti, komunitarne solidarnosti i obrade zemljišta.

Bilanca komunitarnih politika, bez sumnje, je široko pozitivna. Zajednica je vodila najveći dio integracijskih programa predviđenih Sporazumom, a u mnogim

⁹ Malterre J.F.; Pradeau, Ch.: “L’ Union européenne”, Bréal, 1995.

se područjima i izlazilo izvan toga. Uvijek postoji problem je li čaša do polovine puna ili je do polovine prazna. Sigurno je da mnoge analizirane ukupne mjere još ne formiraju kompletnu politiku europskog društva 21. stoljeća, ali pređeni je put od sredine pedesetih godina dug. Zajedničke politike nadmašuju već nacionalne politike u mnogim područjima ekonomije zemalja članica: u trgovini, konkurenciji, poljoprivredi, u ribarstvu. Komunitarne politike uokviruju nacionalne politike i u drugim područjima: u monetarnom, ekonomskom, socijalnom, regionalnom, u zaštiti okoliša, u istraživačkoj djelatnosti. Simbioza između nacionalnih pravnih odredbi i kooperacija između nacionalnih administracija zemalja Europske unije uspjela je na osnovi kakva nije nigdje postignuta u okviru međunarodnih organizacija. Komunitarne dispozicije koje se svakodnevno prihvaćaju, harmoniziraju više uvjete života i rada u EU i etabliraju zatvorene odnose između zemalja i između građana Unije.

Europsko pravo uokviruje ekonomske aktivnosti u zemljama članicama, aktivnosti koje obavljaju građani pod velikim su utjecajem i orijentirane su na europske politike koje diktiraju to pravo. Pravo ulaska i boravka, socijalno pravo, velike regionalne infrastrukture, zaštita okoliša i potrošača, cijene prehrambenih proizvoda, nabrojimo samo neke, rezultat su različitih europskih politika. Građani su uvjereni da Zajednica osigurava mir i prosperitet u Zapadnoj Europi, ali, doživljavaju Zajednicu - zbunjeni u Europskoj uniji - kao nešto daleko, amorfno, teško i nerazumljivo. Ne uzimaju u obzir stupanj u kojem ih Unija okružuje u njihovom profesionalnom i svakodnevnom životu.

Zaključak

Neobično je to da je Europska unija bolje prihvaćena izvana nego iznutra. Politikom pomoći razvitku, zajedničkom trgovinskom politikom, odnosima s inozemstvom EU je već prilično prisutna u svijetu. U početku se prema Zajednici odnosilo s indiferentnošću, sa skepticizmom, s nepovjerenjem trećih zemalja, sada je ona prihvaćena kao najveća ekonomska, trgovinska i sve više i više politička sila. Treće zemlje svijeta okreću se Uniji da bi tražile pomoć za razvitak, a industrijalizirane zemlje sklapaju s njom trgovinske sporazume, susjedi kucaju na vrata za ulazak u članstvo. Perspektivu stvaranja Ujedinjene Zapadne Europe, demokratske, slobodne i prosperitetne ubrzao je pad komunističkog režima Istočne Europe kao i "perestrojke". Generalno, veliko iskustvo ekonomske i političke integracije u Europi prati se s velikom pozornošću svuda u svijetu i zemlje drugih regija kopiraju njezin put.

LITERATURA:

1. *Barthe M.A.*: "Économie de L'Union européenne", Economica, Paris, 2000.
2. *Bizaguet, A.*: "Le grand marché européen de 1993," Que sais-je?, Paris, 1993.
3. CE: "Traité d' Amsterdam: ce que a changé en Europe", Bruxelles, 1999.
4. *Fontaine, P.*: "L' Union européenne", Éditions du Seuil, 1994.
5. *Guien, P.*: "L' élimination des barrières fiscales et l'harmonisation da la TVA", Revue du marché unique européen, Paris, 1, 1991.
6. *Hen, Ch.; Léonnard, J.*: "L' Union européenne", La decouverte, Paris, 1998.
7. *Malterre J.-F.; Pradeau, Ch.*: "L' Union européenne", Bréal, 1995.
8. *Monnier, L.*: "Entreprises publiques et marché unique", Bruxelles, 1992.
9. *Romus, P.*: "L' Europe régionale, collection 'Europe'," Editions Labor, Bruxelles, 1990.

BALANCE OF THE EUROPEAN UNION

Summary

The current member countries of the European Union have begun the process of integration some 50 years ago. Since its Paris Agreement on Coal and Steel, the European Community has gone a long way in the process of integration. The process was influenced by various political, economic and social aspects. In spite of various tensions, integration processes have reached maturity in monetary and economic union.

This paper brings the balance analysis of customs union, common market, economic and monetary union. It also analyses the process of regional development, social progress, fiscal policy, competitiveness policy, environmental protection, as well as the sector, energy, transport and agricultural policies. It reviews the relation between the European Union and citizens along with the position of the European Union in the world.

The paper, therefore, aims to demonstrate the balance of all European Union policies and its position in the world.